

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2021/4

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ
NAZARIYASI VA TARIXI.
HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

6 **SHODMONOV MIRZOHI MUXTOR O'G'LI**
Siyosiy partiyaning huquqiy mohiyati va uning
nazariy-huquqiy tahlili

13 **BOYMURODOV BOTIR PANJI O'G'LI**
Norma ijodkorligi jarayonida fuqarolar
ishtirokining nazariy asoslari tahlili

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ.
MA'MURIY HUQUQ.
MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

22 **PO'LATOV MIRZOHI QO'ZIMURODOVICH**
Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish –
Konstitutsiya himoyasida

31 **USMANOV OTABEK ODILBEK UGLI**
Organizational and legal aspects of transition
to digital technologies and forms of electronic
public control Uzbekistan

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI.
TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA
HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

39 **ISAQULOV SHUHRAT NORQOVULOVICH**
ACHILOVA LILIYA ILHOMOVNA
Turizm va migratsiya: joriy holat va istiqbol

47 **IMOMOV NURILLO FAYZULLAYEVICH**
O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi bo'yicha
yuridik shaxs muassisi javobgarligining nazariy
va amaliy muammolari

57 **ЭГАМБЕРДИЕВ ЭДУАРД ХАЖИБАЕВИЧ**
Некоторые проблемы определения
гражданско-правового статуса виртуального
мира и его объектов

66 **IBROHIMOV AZIMJON ABDUMO'MIN O'G'LI**
Korporatsiyani boshqarishda fidusiar
majburiyatlar va ularni O'zbekistonda qo'llash
imkoniyatlari

74 **JURAYEVA ASAL BAKHTIEVNA**
CHAOEN WANG
Whose choice of law in arbitration: approaches
of cis on applicable law

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL
HUQUQI. XO‘JALIK PROTSESSUAL
HUQUQI. HAKAMLIK JARAYONI VA
MEDIATSIYA

- 84 **PIRMATOV OTABEK SHAVKATOVICH**
Onlayn sud majlisleri fuqarolik sud majlislarini
virtuallashtirishning yangi bosqichi

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI.
AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

- 91 **UZAKOVA GO‘ZAL SHARIPOVNA**
Shaharsozlik sohasida ekologik talablarga rioya
etishning huquqiy masalalari

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI.
PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI
MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI
TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

- 100 **BAKAYEV SHAXRIYOR BAXTIYOROVICH**
Ma‘muriy sud ish yurituvining o‘ziga xos
xususiyatlari va uning tashkiliy-huquqiy asoslari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI.
HUQUQBUZARLIKLARNING OLDINI
OLISH. KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

- 107 **SAGDULLAYEV FATHULLA
SHUKURULLAYEVICH**
Hokimiyat yoki mansab vakolati doirasidan
chetga chiqishning obyekti yuzasidan ayrim
mulohazalar
- 114 **NAJIMOV MIRATDIYIN
SHAMSHETDINOVICH**
O‘n olti yoshga to‘lmagan shaxsga nisbatan
uyatsiz-buzuq harakatlar qilish jinoyati
tushunchasi va ahamiyati
- 119 **DJALILOV FURKAT ZAKIROVICH**
Davlat xizmatchisining mulkiy manfaatdorligi
bilan bog‘liq jinoyatlarning obyekti yuzasidan
ayrim mulohazalar
- 126 **XAMITOV BAUYIRZHAN NUURABAYULY**
Противодействие рейдерству: мировой опыт

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI.
KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV
HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

- 134 **ABDULLAYEV RUSTAM QAHRAMONOVICH**
Hodisa joyini ko'zdan kechirishning kriminalistik ta'minoti samaradorligi hamda natijaviyligi tushunchalari haqida ayrim fikrlar
- 140 **ИЛЬДЕБАЕВ РИЗАБЕК ЕРМАГАМБЕТ**
К проблеме последующего этапа расследования преступлений, связанных с подделкой документов в сфере образовательной деятельности
- 150 **САХАТОВА САМАЛ ЕРБОЛАТОВНА**
Буллинг среди несовершеннолетних как один из факторов формирования личности преступника
- 156 **AMANBAYEVA ALTINAY GALIMJANOVNA**
Voyaga yetmaganlarning jinsiy daxlsizligiga qarshi jinoyatlarni tergov qilish kriminalistik usullarining zamonaviy yo'nalishlari shakllanishi va rivojlanishi tahlili

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 163 **MUSAEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
International legal mechanism for monitoring compliance with agreements on cooperation between states in the fight against illicit trafficking in narcotic drugs
- 173 **EGAMBERDIYEV DILSHOD ALISHEROVICH**
Nizolarni tinch yo'l bilan hal qilish vositasi sifatida xalqaro tergov komissiyalari tuzishning xalqaro-huquqiy asoslari

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

- 181 **QO'CHQOROV ZAFARJON QAYUMJON O'G'LI**
Oliy ta'lim sohasida korrupsiyaviy huquqbuzarlik shakllari, tasnifi va o'ziga xos xususiyatlari

13.00.02 – TA'LIM VA TARBIYA
NAZARIYASI VA METODIKASI
(SOHALAR BO'YICHA)

- 190 **GULYAMOVA GULNORA YAKUBOVNA**
Til – huquqning yashash sharti

UDC: 342.9(042)(575.1)
ORCID: 0000-0002-6609-4527

MA'MURIY SUD ISH YURITUVINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA UNING TASHKILY-HUQUQIY ASOSLARI

Bakayev Shaxriyor Baxtiyorovich,
Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi,
e-mail: sh.bakaev@bk.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeks normalari tahlili asosida ma'muriy sud ish yurituvini tushunchasiga mualliflik ta'rifi berilgan. Shuningdek, bu borada amalga oshirilgan islohotlar, huquqshunos olimlar qarashlari hamda ma'muriy sud ish yurituvini mazmunidan kelib chiqib, mazkur huquqiy institutning o'ziga xos xususiyatlari va tashkiliy-huquqiy asoslari sanab o'tilgan. Jumladan, ma'muriy sud ish yurituvining asosiy maqsadi va vazifasi bo'lib ommaviy hokimiyat organlari va tashkilotlarining noqonuniy qarorlari, mansabdor shaxslarning harakatlari (harakatsizligi) ustidan xususiy shaxslarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish hisoblanishi ko'rsatilgan. Bundan tashqari, ma'muriy sud ish yurituvida alohida subyektlar tarkibi – xususiy shaxslar va ommaviy huquqdagi shaxslar bo'lishi qayd etilgan. Shuningdek, ma'muriy sud ish yurituvida ma'muriy ishlar odil sudlovni amalga oshirishning asosiy qoidalari va prinsiplariga rioya qilgan holda alohida protsessual tartibda ko'rib chiqilishi bayon etilgan. Ma'muriy sud ish yurituvining tashkiliy-huquqiy asoslari sifatida esa ushbu faoliyatni amalga oshirishga vakolatli bo'lgan ma'muriy sudlarni hamda ularning tashkil etilishini, vakolatlari va faoliyatini protsessual jihatdan tartibga soluvchi huquqiy hujjatlar va boshqa kompleks chora-tadbirlarni tushunish lozimligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: ma'muriy sud ish yurituvini, ommaviy-huquqiy munosabatlar, ma'muriy-huquqiy nizolar, sud nazorati, sud hokimiyati, ma'muriy sudlar.

ОСОБЕННОСТИ И ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА

Бакаев Шахриер Бахтиерович,
самостоятельный соискатель
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В данной статье на основе анализа норм Кодекса об административном судопроизводстве приводится авторское определение понятия административного судопроизводства. Также, исходя из осуществленных реформ, взглядов ученых-правоведов по этому направлению и сущности административного судопроизводства, рассматриваются особенности и организационно-правовые основы данного правового института. В частности, основной целью и задачей административного судопроизводства является защита прав, свобод и законных интересов частных лиц от неправомερных решений органов публичной власти и организаций, действий (бездействия) должностных лиц. Кроме того, отмечается, что в административном судопроизводстве имеется отдельный состав субъектов – частные лица и лица публичного права. Также указывается, что в административном судопроизводстве административные дела рассматриваются согласно отдельному процессуальному порядку и в соответствии с основными правилами и принципами отправления правосудия. В качестве организационно-правовой основы административного судопроизводства необходимо понимать административные суды как органы, уполномоченные осуществлять эту деятельность, а также правовые документы и другие комплексные меры, регулирующие их организацию, полномочия и деятельность.

Ключевые слова: административное судопроизводство, публично-правовые отношения, административно-правовые споры, судебный контроль, судебная власть, административные суды.

FEATURES OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS AND ITS ORGANIZATIONAL-LEGAL BASICS

Bakaev Shakhriyor Bakhtiyorovich,

independent-researcher of the Tashkent State University of Law

Abstract. In this article on the basis analysis of the legal norms Code of administrative proceedings provides author's definition of the concept of administrative proceedings. Also, based on realized reform, views of legal scholars in this direction and essence of administrative proceedings enumerate specific features and organizational-legal basics of this legal institution. In particular, the main goal and task of administrative proceedings is to protect the rights, freedoms and legal interests of private persons from unlawful decisions, public authorities and organizations, actions (inaction) of public officers. In addition, it is noted that there is a separate composition of subjects in administrative proceedings – private persons and persons of public law. It is also indicated that in administrative proceedings administrative cases are considered in accordance with a separate procedural order and in accordance with the basic rules and principles of justice. As the organizational-legal basics of administrative proceedings it is necessary to understand the administrative courts that are authorized to carry out these activities, as well as legal documents and other comprehensive measures governing their organization, powers and activities.

Key-words: administrative proceedings, public-legal relations, administrative and legal disputes, judicial control, judicial authority, administrative courts.

O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillarining ilk kunlaridan boshlab davlat va jamiyat hayotini bosqichma-bosqich isloh qilish, davlat boshqaruvini yanada demokratlashtirish, fuqarolarning davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish, ularning huquq va qonuniy manfaatlarini samarali himoyasini kafolatlashga doir chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Mamlakatimiz rivojlanishining bugungi bosqichida esa davlat organlari va tashkilotlari bilan munosabatlarda shaxsning buzilgan huquqini sud orqali himoya qilish bo'yicha konstitutsiyaviy kafolatni hayotga to'laqonli tatbiq etishga qaratilgan chinakam tarixiy o'zgarishlar amalga oshirildi.

Mazkur o'zgarishlar tom ma'noda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan "Xalq davlat idoralariga emas, davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak", "Insonlarning dard-u tashvishlarini o'ylab yashash – odamiylikning eng oliy mezonidir" degan g'oyalarning ajralmas qismi hisoblanadi.

Ta'kidlash kerakki, bugungi kunga qadar ma'muriy sud ish yurituvining umumtan olingan tushunchasi ishlab chiqilmagan, qonun chiqaruvchi organ tomonidan esa Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksda mazkur tushuncha shakllantirib berilmagan.

Biroq O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi kuchga kiritilgan paytdan boshlab ma'muriy sud ish yurituvini alohida mustaqil institut sifatida tan olingan.

O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeks 3-moddasining birinchi qismida u fuqarolar va yuridik shaxslarning buzilgan yoki nizolashilayotgan huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish to'g'risidagi ma'muriy ishlarni ko'rib chiqish hamda hal etishda ma'muriy sud ishlarini yuritishni amalga oshirish tartibiga nisbatan tatbiq etilishi belgilangan.

Mazkur moddaning ikkinchi qismida ushbu Kodeks ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni yuritishga nisbatan tatbiq etilmasligi ko'rsatib o'tilgan.

Demak, O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi "ma'muriy sud ish yurituvini" tushunchasi mazmunini faqat birgina ma'noda, ya'ni sudlar tomonidan ommaviy-huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolarning hal etilishini tushunadi.

O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksi normalarni

o'rgangan holda shuni aytish mumkinki, bizning fikrimizcha, *ma'muriy sud ish yurituv* – bu davlat organlari va tashkilotlari bilan munosabatlarda qonun ustuvorligini, fuqarolar va yuridik shaxslar huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash maqsadida ma'muriy va boshqa ommaviy-huquqiy munosabatlar sohasida sud hokimiyatini amalga oshirishga qaratilgan hamda ma'muriy protsessual qonun hujjatlari bilan tartibga solingan sudlov faoliyati turi hisoblanadi.

Ma'muriy sud ish yurituvining boshqa har qanday sud ish yurituv kabi yagona konstitutsiyaviy maqsad va vazifasi bo'lib shaxs va fuqaro huquqlari va erkinliklarini, tashkilotlar huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish hisoblanadi [1, 273–281].

Sud ish yurituvlarining barchasida fuqarolar hamda korxonalar, muassasa, tashkilotlarning buzilgan yoki nizolashilayotgan huquqlarini yoxud qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini sud orqali himoya qilish, qonuniylikni mustahkamlash va huquqbuzarliklarning oldini olishga ko'maklashish, shuningdek qonunga va sudga nisbatan hurmatda bo'lish munosabatini shakllantirish vazifasi belgilangan.

Boshqacha qilib aytganda, fuqarolar va tashkilotlar sud hokimiyatining har qanday organiga faqat o'zining buzilgan huquqlari va erkinliklarini himoya qilish maqsadida murojaat qilishi mumkin.

Biroq Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksda ma'muriy sud ish yurituvining boshqa sud ish yurituvlaridan farqlanuvchi eng asosiy vazifasi ko'rsatilgan.

Mazkur Kodeks 2-moddasining ikkinchi xatboshisiga ko'ra ma'muriy organlar bilan munosabatlarda qonun ustuvorligini, fuqarolar, shuningdek korxonalar, muassasalar, tashkilotlarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash ma'muriy sud ish yurituvining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Demak, ma'muriy sudlardan ma'muriy va boshqa ommaviy huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolarni ko'rish va hal qilish jarayonida ma'muriy organlar bilan munosabatlarda **qonun ustuvorligini ta'minlash** bilan bir qatorda **fuqarolar, shuningdek korxonalar, muassasalar, tashkilotlarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash** ham talab etiladi.

Ma'muriy sud ish yurituv orqali davlat organlarining **o'zboshimchaligi** hamda ijro hokimiyati organlarining **noqonuniy qarorlari, harakatlari va harakatsizligi** ustidan samarali himoya amalga oshiriladi. Ma'muriy sud ish yurituvining asosiy vazifasi aynan shunda ko'rinadi [2, 273–281].

Huquqiy davlatda hokimiyat faqat o'zining qonuniy vakolatlariga muvofiq harakat qilishi zarurligi hamda qarorlarni qabul qilish va harakatlarni amalga oshirish jarayonida muhim prinsiplarga amal qilishi shartligi barchaga ma'lum bo'lgan fakt hisoblanadi [3, 70].

Hokimiyat (davlat organlari va ommaviy tashkilotlar) bilan fuqarolar va tashkilotlar o'rtasidagi ommaviy-huquqiy nizolarni hal qilish vakolatining aynan sud hokimiyatida saqlab qolinishi bu hokimiyatlar bo'linishi prinsipining hayotga tatbiq etilishini anglatadi. Bu orqali davlat hokimiyati organlari o'rtasida o'zaro nazoratni nazarda tutuvchi muvozanat va bir-birini tiyib turish tizimi amalga oshiriladi [4, 597].

Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksning normalarini tahlil qilgan holda ma'muriy sud ish yurituvining **o'ziga xos bo'lgan quyidagi xususiyatlarini** sanab o'tish mumkin:

1. Ma'muriy sud ish yurituv doirasida ma'muriy ishlarini ko'rib chiqish va hal qilish predmeti bo'lib har doim fuqarolar va tashkilotlarning davlat hokimiyati organlari bilan ma'muriy va boshqa ommaviy-huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan hamda davlat va boshqa ommaviy vakolatlarning qonuniyligi va asoslantirilganligi ustidan sud nazorati bilan bog'liq bo'lgan nizolar hisoblanadi [5, 137–144].

2. Ma'muriy sud ish yurituv orqali davlat va boshqa ommaviy vakolatlariga ega bo'lgan davlat organlari va tashkilotlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari va mansabdor shaxslar qarorlari, harakatlari (harakatsizligi) ustidan maxsus sud nazorati o'rnatiladi.

Fuqarolarning huquq va erkinliklarini muhofaza qilishning darajasi eng avvalo, boshqaruvda sud organlari nazoratining nechog'li tashkil etilganligi bilan bog'liqdir [6, 13]. S.D.Knyazev shunday yozadi: "...Hech qanday mubolag'asiz aytish mumkinki, ijro hokimiyatining faoliya-

ti ustidan sud nazorati bir tomondan jismoniy va yuridik shaxslarni davlat organlari va mansabdor shaxslarning tazyiqidan muhofaza qilsa, ikkinchi tomondan ma'muriy organlarning samarali faoliyatini ta'minlashga xizmat qiladi" [7, 45].

3. Ma'muriy sud ish yurituvida alohida subyektlar tarkibi – xususiy shaxslar va ommaviy huquqdagi shaxslar bo'ladi.

Bunda, bir tomondan, ma'muriy da'vogar: 1) o'zining huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish uchun sudga fuqarolar va yuridik shaxslar bo'lgan xususiy shaxslar; 2) prokuror, ommaviy vakolatlarini amalga oshiruvchi organ yoki mansabdor shaxs tomonidan sudga manfaatida bunday ariza taqdim etilgan shaxs; 3) qonun hujjatlari bilan yuklatilgan nazorat va boshqa ommaviy funksiyalarni amalga oshirish maqsadida sudga murojaat qilgan prokuror, ommaviy vakolatlarini amalga oshiruvchi organ yoki mansabdor shaxs hisoblanadi.

Ikkinchi tomondan, ma'muriy javobgar – davlat va boshqa ommaviy vakolatlariga ega bo'lgan davlat organlari va tashkilotlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari, fuqarolar o'zini o'zi boshqarish organlari va mansabdor shaxslar hisoblanadi [8, 137–144].

G'. Xakimov ma'muriy sud ish yurituviga ma'muriy yustitsiya sifatida baho berib, uning subyektlari tarkibiga sanab o'tilgan ikki toifadagi shaxslardan tashqari uchinchi toifani ham kiritib o'tadi.

Uning fikricha, ma'muriy yustitsiya uchun maxsus "ma'muriy-yustitsiyaviy" munosabat subyektlarining mavjud bo'lishi ham xosdir (fuqarolar, davlat boshqaruvi organlari, mansabdor shaxslar va maxsus sud organlari). Ma'muriy-huquqiy nizolarni ko'rib chiquvchi mansabdor shaxslar, ya'ni sudyalarda davlat boshqaruvi sohasida yetarli bilim va malakaga ega bo'lishlari lozim [9, 13–14].

4. Ma'muriy sud ish yurituvida ma'muriy ishlar odil sudlovni amalga oshirishning asosiy qoidalari va prinsiplariga rioya qilgan holda xususiy va ommaviy manfaatlarini o'zida mujassamlashtirish imkonini beradigan alohida protsessual tartibda ko'rib chiqiladi.

5. Ma'muriy sud ish yurituvining asosiy maqsadi va vazifasi bo'lib ommaviy hokimiyat organlari

va tashkilotlarining noqonuniy qarorlari, harakatlari (harakatsizligi) ustidan xususiy shaxslarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish hisoblanadi.

6. Ma'muriy sud ish yurituvining asosiy funksiyasi bo'lib ma'muriy ishlarni ko'rib chiqish va hal etish hisoblanadi. Ma'muriy ishlar tabiati ma'muriy yoki ommaviy huquq sohasidagi moddiy-huquqiy munosabatlardan kelib chiqadi. Bunday huquqiy munosabatlarda bir tarafda har doim fuqaroga nisbatan majburlov chorasini qo'llash vakolatiga ega bo'lgan kuchli subyekt – davlat organi yoki tashkiloti, uning mansabdor shaxsi tursa, ikkinchi tarafda – oddiy fuqaro yoki yuridik shaxs turganligi sababli hech qachon taraflar tengligi bo'lmaydi.

7. A. Martinov ma'muriy sud ish yurituvining yana bir o'ziga xos xususiyatini alohida ta'kidlab o'tadi.

Uning fikricha, ma'muriy sud ish yurituvini ommaviy-huquqiy xarakterga ega bo'ladi. Agar fuqarolik protsessida moddiy-huquqiy munosabatlar subyektlari huquq va majburiyatlarga o'z xohishiga ko'ra va o'zining manfaatida ega bo'lsa, ma'muriy sud ish yurituvida ma'muriy-huquqiy munosabatlarning kelib chiqishi uchun bunday talab asosiy hisoblanmaydi [10, 273–281].

8. I. Filippova ma'muriy sud ish yurituvining o'ziga xos xususiyatlari qatoriga mansabdor shaxslar uchun belgilangan majburiyatlarning ijro etilishi sifatining nazorat qilinishini; davlat organlari yoki tashkilotlari, ularning mansabdor shaxslari o'z majburiyatlarini bajarmaganligi yoki lozim darajada bajarmaganligi uchun ularga nisbatan javobgarlik mexanizmi ishlashining ta'minlanishini; jismoniy va yuridik shaxslar buzilgan huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarining amalda tiklanishiga ko'maklashilishini hamda obyektiv huquq normalarining obro'si va mavqeining belgilanishi va saqlanishini ham qo'shib o'tadi [11, 17].

Ma'muriy sud ish yurituvining tashkiliy-huquqiy asoslari bo'yicha tadqiqot olib borish jarayonida, avvalo, "**tashkiliy-huquqiy asos**" deganda aynan nimalar tushunilishini, mazkur tushuncha doirasini aniqlab olish zarur hisoblanadi.

Tashkiliy asos deganda – ijtimoiy muhim ahamiyatga ega bo'lgan o'ziga xos vazifalar yuklatilgan hamda ularni amalga oshirish uchun zarur

vakolatlariga ega bo'lgan idoralar va tashkilotlar tizimi tushuniladi. Bunday idoralar va tashkilotlar sifatida davlat organlari yoki ularning mansabdor shaxslari yoxud belgilangan vazifalarga erishish uchun o'zaro munosabatlarga kirishadigan davlat organlari yoki ularning mansabdor shaxslari majmui bo'lishi mumkin.

Huquqiy asos deganda esa odatda u yoki bu faoliyatni samarali va to'g'ri yo'lga qo'yilishini ta'minlash maqsadida uni tartibga soluvchi huquqiy hujjatlar tizimi tushuniladi.

Muayyan bir faoliyatning tashkiliy-huquqiy asosi deganda ushbu faoliyatni ta'minlash va takomillashtirishga qaratilgan tashkiliy va huquqiy xarakterdagi chora-tadbirlarning kompleks ravishda amalga oshirilishini tushunish zarur.

Demak, ma'muriy sud ish yurituvining tashkiliy-huquqiy asoslari sifatida ushbu faoliyatni amalga oshirishga vakolatli bo'lgan ma'muriy sudlarni hamda ularning tashkil etilishini, vakolatlari va faoliyatini protsessual jihatdan tartibga soluvchi huquqiy hujjatlar va boshqa kompleks chora-tadbirlarni tushunish lozim.

T. Kolomoyetsning fikriga ko'ra, ma'muriy sud ish yurituvining huquqiy makonga kiritilishi hozirgi zamonda huquqiy davlat tuzilishi amaliyotiga ilmiy tadqiqotlarning joriy etilishini ko'rsatuvchi muhim holat hisoblanadi. Mazkur voqea – ommaviy administratsiya tomonidan fuqarolarning huquqlari buzilganda ularni himoya qilishga nisbatan jamiyatning demokratik rivojlanishi uchun obyektiv zaruratning amaldagi ijrosi hisoblanadi. Mazkur holatning amaldagi ifodasi ma'muriy sudlarning tashkil etilishida ko'rinadi [12, 41–47].

Mamlakatimizda zamonaviy ma'muriy sud ish yurituvini joriy etish, ma'muriy sudlarni tashkil qilish, ularning vakolatlarini belgilash hamda xorijiy tajriba asosida yanada takomillashtirish, faoliyatini protsessual jihatdan tartibga solish bilan bog'liq amaliy chora-tadbirlar O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tashabbusida amalga oshirildi.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 21-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasi sud tizimi tuzilmasini tubdan takomillashtirish va faoliyati samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-4966-son Farmoni mamlakatimizda ma'muriy sudlarning

tashkil etilishi va shakllanishi tarixini boshlab berdi.

Mazkur Farmon bilan 2017-yil 1-iyundan boshlab ommaviy-huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan ma'muriy nizolarni, shuningdek ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni ko'rib chiqishga vakolatli bo'lgan Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar ma'muriy sudlari, tuman (shahar) ma'muriy sudlari tashkil etildi.

2018-yil 25-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeksini tasdiqlash haqida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni bilan esa ma'muriy sudlar faoliyatini protsessual jihatdan tartibga soluvchi Ma'muriy sud ishlarini yuritish to'g'risidagi kodeks tasdiqlangan hamda 2018-yil 1-apreldan e'tiboran kuchga kiritilgan.

O'tgan qisqa davrda ma'muriy sudlar tomonidan jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari va qonun bilan qo'riqlanadigan manfaatlarini himoya qilish, odil sudlov va qonun ustuvorligini ta'minlash borasida o'ta muhim ishlar amalga oshirildi. Buni birgina mahalliy davlat hokimiyati organlarining 2019-yilda 1 ming 255 ta, 2020-yilda 1 ming 597 ta qarorlari sud tomonidan haqiqiy emas deb topilgani misolida ham yaqqol ko'rish mumkin [13, 42–43].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-iyuldagi "Sudlar faoliyatini yanada takomillashtirish va odil sudlov samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-6034-sonli Farmoni bilan ma'muriy sudlar vakolatlari va ularning tashkiliy tuzilmasi xorijiy tajriba asosida yanada takomillashtirildi.

2021-yil 1-yanvardan boshlab ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni ko'rib chiqish vakolati ma'muriy sudlardan jinoyat ishlari bo'yicha sudlarga o'tkazildi.

Shuningdek, tuman (shahar) darajasidagi ma'muriy sudlar tugatilib, ma'muriy va boshqa ommaviy huquqiy munosabatlardan kelib chiqadigan ma'muriy nizolarni ko'rishga ixtisoslashtirilgan Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar markazlari va Toshkent shahrida tumanlararo ma'muriy sudlari tashkil etildi.

Bunda Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar ma'muriy sudlari esa saqlab qolindi.

O'zbekistonda ma'muriy huquqbuzarlikka oid ishlarning ma'muriy sudlardan jinoyat ishlari bo'yicha sudlarga o'tkazilishi va ma'muriy sudlarning mustaqil sud sifatida saqlab qolinishi Birlashgan Millatlar Tashkiloti rivojlanish dasturi, Germaniya rivojlanish sohasida hamkorlik tashkiloti (GIZ) va Nagoya universiteti ekspertlari tomonidan to'g'ri qaror deb baholangan [14, 42-43].

2021-yil 28-iyulda "Sudlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining yangi tahrirda qabul qilinishi bilan ma'muriy sudlarning huquqiy maqomi yanada mustahkamlandi, viloyat

va tuman darajasidagi ma'muriy sudlarning va-kolatlari, sud raislari, o'rinbosarlari hamda sudyalarning vazifalari aniq belgilab berildi.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev boshchiligida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar natijasida mamlakatimizda ma'muriy sud ish yurituvchi alohida huquqiy institut sifatida shakllantirildi hamda ma'muriy organlar bilan munosabatlarda qonun ustuvorligini ta'minlash bilan bir qatorda fuqarolar va yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qiluvchi ma'muriy sudlar tashkil etildi.

REFERENCES

1. Martinov A.V. Ponyatiye i sushnost administrativnogo sudoproizvodstva v Rossiyskoy Federatsii // Vestnik Nijegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo, 2015, no. 5–6, pp. 273–281.
2. Nozdrachev A.F. Administrativnoye sudoproizvodstvo kak formiruyushiy institut administrativnogo prava // Administrativnoye sudoproizvodstvo v Rossiyskoy Federatsii: razvitiye teorii i formirovaniye administrativno-protssessualnogo zakonodatelstva. Ser.: Yubilei, konferensii, forumi. Vip. 7. Voronej: Izd-vo Voronejskogo gosudarstvennogo universiteta, 2013, pp. 455–467.
3. Galligan D., Polyanskiy V.V., Starilov Y.N. Administrativnoye pravo: istoriya razvitiya i osnovniye sovremenniye konsepsii. Moscow, Yurist, 2002. p.70.
4. Pravosudiye v sovremennom mire: Monografiya / Pod red. V.M. Lebedeva, T.Y. Xabriyevoy. Moscow, Norma: INFRA-M, 2012, p.597.
5. Glodina A.V. O ponimaniy administrativnogo sudoproizvodstva // Vestnik VGU. 2016, no. 2. pp. 137–144.
6. G'T.Xakimov. O'zbekistonda ma'muriy yustitsiyani rivojlantirishning muammolari. Monografiya. Tashkent, TDYUI nashriyoti, 2009, p. 13.
7. Knyazev S.D. Prinsipi administrativnogo prava Rossiyskoy Federatsii: otraslevoiy format i yuridicheskoye znachenie // GiP, 2003, no. 10, p. 45.
8. Glodina A.V. O ponimaniy administrativnogo sudoproizvodstva // Vestnik VGU. 2016, no. 2, pp. 137–144.
9. G'T.Xakimov. O'zbekistonda ma'muriy yustitsiyani rivojlantirishning muammolari. Monografiya. Tashkent, TDYUI nashriyoti, 2009, pp.13-14.
10. Martinov A.V. Ponyatiye i sushnost administrativnogo sudoproizvodstva v Rossiyskoy Federatsii // Vestnik Nijegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo, 2015, no. 5–6, pp. 273–281.
11. Filippova I.A. Organizatsionno-pravoviye i teoreticheskiye problemi stanovleniya administrativnix sudov v Rossiyskoy Federatsii: Avtoref. diss. ...k-ta yurid. nauk. Chelyabinsk, 2006, p. 17.
12. Kolomoyets T.A. Pravovaya identifikatsiya administrativnogo sudoproizvodstva v ukrainskoy administrativno-pravovoy nauke // Administrativnoye pravo i protsess. 2019, no. 9, pp. 41–47.
13. Mahmudova R.A. Ma'muriy sudlar jamiyat va fuqarolar himoyasida // Demokratlashtirish va inson huquqlari. 2020, no. 4, pp. 42-43.
14. Mahmudova R.A. Ma'muriy sudlar jamiyat va fuqarolar himoyasida // Demokratlashtirish va inson huquqlari. 2020, no. 4, pp. 42-43.
15. Derjuzhinskij V.F. Administrativnye sudy v gosudarstvax Zapadnoj Evropy [Administrative courts in the states of Western Europe]. Saint Petersburg, 1906, p. 7.
16. Administrativnoye pravo zarubezhnyh stran [Administrative law of foreign countries]. A.N. Kozyrin, M.A. Shtatina. Moscow, Spark, 2003, pp. 189-192, 272, 312-317.

17. Astanov M., Maripova S. Odin god novomu Kodeksu: dostizheniya, problemy, rassuzhdeniya [One year to the new Code: achievements, problems, reasoning yusch]. Advokat – Advocate, 2018, no. 5-6, pp. 60-64.

18. Starilov Ju.N. Administrativnaja justiciya. Teorija, istoriya, perspektivy [Administrativnaja justiciya. Teorija, istoriya, perspektivy]. Moscow, 2001, p. 54.

19. Bojcova V.V. Nuzhna li nam administrativnaja justiciya? [Do we need administrative justice?]. Sovetskaja mjusticiya – Soviet justice, 1993, no. 7, p. 12.

20. Nikolaeva L.A., Solov'eva A.K. Administrativnaja justiciya i administrativnoe sudoproizvodstvo [Administrative justice and administrative proceedings]. Saint Petersburg, R. Aslanov's Publishing House "Legal Center" Press "; 2004, pp. 36, 97.

21. Vasil'eva E.S., Nehajchik V.K. Konceptcija administrativnogo sudoproizvodstva v mehanizme administrativno-pravovogo vozdejstvija [The concept of administrative proceedings in the mechanism of administrative and legal impact yusch]. Administrativnoe i municipal'noe pravo – Administrative and municipal law, 2011, no. 10, pp. 38-39.

22. Hamaneva N.Ju. Administrativnaja justiciya i administrativno-pravovye otnosheniya: teoreticheskieproblemy [Administrative justice and administrative-legal relations: theoretical problems]. Trudy instituta gosudarstva i prava Rossijskoj akademii nauk – Proceedings of the Institute of State and Law of the Russian Academy of Sciences, 2009, no. 1, pp. 41-50.